

473. Skottsela (Skottsilla), Knivsta sn.

Pl. 88.

Litteratur: B 195, L 564, D 2:235. J. Bureus, Fa 6 s. 51 n:r 49; s. 53 n:r 49 (Bureus' egen uppteckning), Fa 5 n:r 231, Fa 1 s. 54; Ransakningarna 1667—84; J. Hadorph, Resejournal 1682; J. Peringskiöld, Monumenta 3, bl. 150; UFT h. 5 (1876). s. 25; E. Brate, Anteckningar 1909 (ATA); E. Wessén, Anteckningar (1910).

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds Monumenta och B 195); Dybeck a. a.; Brate foto 1914 (ATA).

Ristningen finnes på den plana, uppåtvända ytan av ett stort, jordfast stenblock, som ligger i norra kanten av en bergbacke, 5 m S om landsvägen Knivsta—Skålsta, ung. 350 m. VSV om Skottsela och 100 m. ÖNÖ om vägskalet vid vägen till Odensala. Stenblocket har förmodligen aldrig varit rest utan legat i samma läge som nu; ristningens nedre del går därför också ända fram till stenens kant. — Ristningens plats är utmärkt på Geologiska kartbladet »Sigtuna».

Om ristningen har Bureus (Fa 6) gjort följande anteckning: »i Skossla gärde ligger högh och tiok jordfast. Högh mitt på låreth, fams long.» Om Ransakningarna och Hadorphs resejournal se U 472. På träsnittet i Peringskiölds Monumenta finnes anteckningen: »Skåssla sudre gärde» (B 195: »Skåssla Södra gärde», L. 564: »Skåsla S. gärde»). — Dybeck: »Stenen ligger på en höjd vid vägen i s. gärdet.»

Blocket är av grå granit. Höjd över marken 0,72—0,90 m. Den övre, ristade ytan är triangelformig, vid ristningens bas 1,95 m. bred; höjden däremot är 1,50 m. Ristningen, vars övre del är förstörd, kan beräknas ha varit 1,28 m. hög och 1,52 m. bred. En stor tunn skiva har fallit bort med ristningens övre del, ungefär 0,95 m. uppifrån. Brottet är mörkt gråblått. På vissa ställen vittnar ljudet, när man knackar på ytan, om att ett övre lager av ytan är löst. Tills vidare har man genom tätning med stenkitt sökt hindra eller åtminstone fördröja ytterligare förstörelse. Ristningen är, där den är bevarad, djup och tydlig. Ristningslinjerna äro jämna och rundade.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter äldre källor):

faylkbiurn × **lit** × **risa** × **stin** × **ift**_R × **nif** × **brupur** × **sin** × **p[et ×]** **iru** × **sunr** × **oskis** ×

5 10 15 20 25 30 35 40 45 50

Folkbiorn let ræisa stein æftir Nef, broður sinn. Þet iru synir Asgæirs.

»Folkbjörn lät resa stenen efter Næv, sin broder. Det är Åsgers söner.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början. 3 **y** är tydligt stunget, med ett litet lodrätt streck. Icke stungna äro 12, 15, 20, 22, 51 **i**. Efter 24 **t** är inskriften förstörd t. o. m. 37 **n**. Av det följande sk finns övre hälften, av 38 **p** och 39 **e** likaledes övre hälften. 41 **i** står i gränsen av avflagringen; endast h. sidan av runan är i behåll. 43 **u** har rak bst, under det hst är svagt böjd åt h. Runan har alltså utseende av en vänderuna **u**. Något **i** finnes icke efter 46 **n**. En bred fördjupning finnes nedanför hst:s mitt på 51 **i**, vilken ej är huggen.

Bureus (Fa 6): **faylkbiurn** × **lit** × **risa** × **stin** × **ift**_R × **nif** × **brupur** × **sin** × **pit** × **iru** × **sunr** : **oskis**. I Fa 5, vid renskriften, har Bureus hoppat över ordet **iru**. — Hadorph (i resejournalen): 3 **y**, 24 **i**, 27 **i**, 39 **e**. B 195: 3 **y**, 24 **t**, 27 **i**, 39 **e**. — Dybeck avbildar stenen med samma skador som nu. 3 **y**. Alla runor saknas mellan 24 **t** och 42 **r**. 42 felaktigt **r**.

1—10 **faylkbiurn** återger givetvis namnet *Folkbiorn*. Se om detta U 358 och E. Wessén, *Nordiska namnstudier*. Utom här förekommer det U 358 (**fulkbiarn**) och L 260 Tierps kyrka (**fulkbiurn**). Skriftformen **faylk-** är ett tafatt försök att återge det korta o-ljudet i *Folk-*. — 26—28 **nif** är ett mansnamn i ack. Det bör närmast sammanställas med namnet **nifr** (nom.) Öl 18. Det förefaller sålunda ha funnits ett mansnamn *Nefr*. Utanför Sverige är det icke känt såsom verkligt personnamn (se *Ölands runinskrifter*, s. 68). Det ligger nära till hands att sammanställa **nif** på

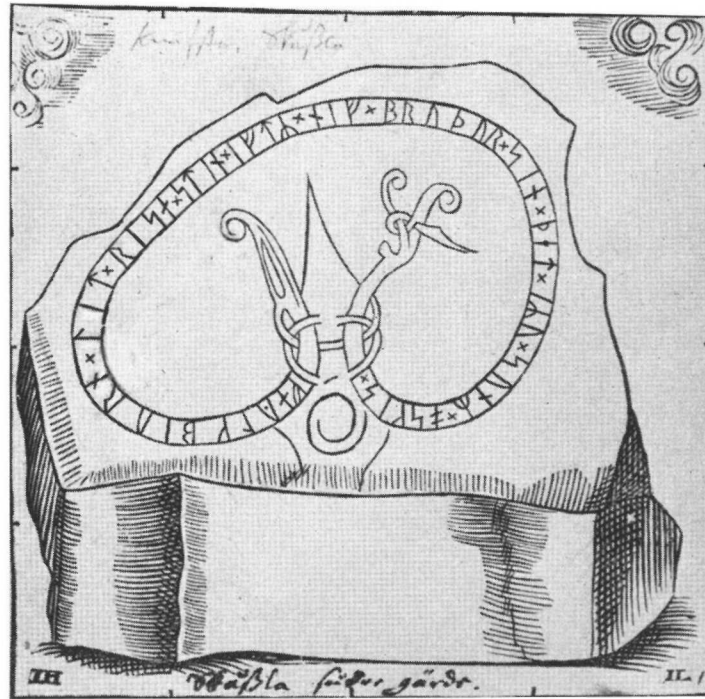

Fig. 189. U 473. Skottsela, Knivsta sn. Efter B 195.

U 473 med **aiki** × **nefs** på U 472. Om det är fråga om samma person, bör **aiki** vara ett tillägg till hans namn: han kallades *Nef(r)* eller *Æiki-nef(r)*. Frågan blir då, vilken innebörd som skulle ligga i detta **aiki**. Man kunde tänka på ett ortnamn Eke, men något sådant är icke känt från trakten (märk dock Alsike, som sannolikt innehåller -eke som efterled). Emellertid är namnet *Nefr* ingalunda så vanligt, att en man med detta namn behövt en närmare bestämning för att skiljas från andra med det namnet. Snarare har man anledning tro, att det haft en appellativ innebörd, som lockat till en utfyllnad. Om *Nefr* från början betecknat en person med en stor, ful eller vanskapt näsa (jfr *Fotr* m. fl.), så förstå vi bäst, att en person, som fått detta tillnamn, också kunde kallas t. ex. *Æiki-Nefr* 'han som har en näsa av eketrä', han som ser ut som han vore ekbarkad i synen. — I detta sammanhang bör erinras som namnet **pilinifr** U 325. Det är måhända icke en tillfällighet, att de båda mansnamn, sammansatta med *-nefr*, som förekomma i inskrifterna, kunna tolkas på ett likformigt sätt: **aiki** × **nefs** till isl. *eiki*, fsv. *eke*, n. 'eketrä, eke' och **pilinifr** till isl. *þelli*, fsv. **þälle*, n. 'furuträ, tälle'. I den isländska och norska litteraturen finnas en mängd tillnamn på *-nefr* (t. ex. *flatnefr*, *hauknefr*, *skógarnefr*), och en del brukas såsom rena personnamn (t. ex. *Hauknefr*, *Hánefr*, *Iárnnefr*). Att i det västnordiska materialet icke finnas några sammansättningar med ia-avledningar av träd-beteckningar, behöver givetvis icke innebära, att sådana icke kunna ha funnits på svenskt område. De kunna vara ett utslag av svensk humor i namngivningen.

Om namnet *Asgæirr* se U 350.

Om **aiki** × **nefs** på U 472 och **nif** på U 473 avse samme man, få vi genom de båda inskrifterna vid Skottsela reda på ett antal medlemmar av samma familj:

<i>Asgæirr</i>	<i>Dragmal</i>
$\overbrace{\text{Folkbiorn } (\text{Æiki-})\text{Nefr}}^{\text{g. m. N. N.}}$	
$\underbrace{\hspace{10em}}_{\text{Gillaug}}$	